

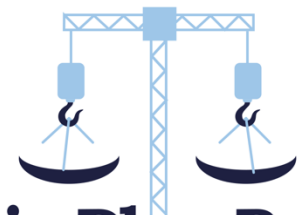

Årsrapport 2022

5. januar 2023

Prosjektleder: Fred Sherling

Foto: FPBR på dialogrunde, Sirdal 2022

Fair Play Bygg
ROGALAND

5. januar 2023

Årsrapport 2022

post@fpbr.no

Årsrapport 2022
5. januar 2023
Fair Play Bygg Rogaland
Prosjektleder: Fred Sherling

fairplaybyggrogaland.no

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	4
INFORMASJONSINNHEMTING	5
VURDERING AV AKTØRS INTENSJON OG KAPASITET	5
KRIMINALITETSTYPER	6
SOSIAL DUMPING OG LØNNSTYVERI	6
KONKURSKRIMINALITET	6
BRANSJER	7
HANDLINGSROM	8
SAMARBEID 2022	9
OFFENTLIGE INNKJØPERE OG BYGGHERRER	9
PRIVATMARKED BYGG	10
SAKER	11
SAK 1	11
SAK 2	11
SAK 3	12
PLANER OG MÅLSETNINGER FOR 2023	13

Innledning

De fleste aktørene i bygg- og anleggsbransjen i Rogaland følger krav og regelverk. Mange aktører unndrar seg likevel det samme regelverket som disse seriøse aktørene velger å følge. Fair Play Bygg Rogaland (FPBR) er ett av syv «to-part»-prosjekter i Norge som skal forebygge slik arbeidslivskriminalitet og sikre like konkurransevilkår i bygg- og anleggsbransjen.

Fair Play prosjektene er samlet i et teknisk samarbeid under paraplyen Fair Play Bygg Norge (FPBN). Hver region driver selvstendig, med søkelys på regionale utfordringer og tiltak. For å kunne jobbe kunnskapsbasert, har FPBN utviklet et digitalt verktøy (FPI) sammen med IT selskapet F24 Norge. FPBR er en av to utviklere og administratorer av dette systemet, som ligger til grunn for analysene i denne rapporten.

FPBN har fått oppmerksomhet av media og av politikere. I statsbudsjettet fikk de syv prosjektene sammen tildelt 2 millioner kr. per år i tre år. Denne støtten er en anerkjennelse av det forebyggende arbeidet som begynte i Trondheim i 2014. Rogaland startet sitt prosjekt i oktober 2019.

Siden den gang har FPBR deltatt på møter og seminarer med kontrollmyndigheter, offentlige byggherrer og byggebransjen. Blant annet deltok FPB på to seminarer med BDO om bransjeanalyse og «åpenhetsloven», hvor omtrent 100 aktører i bygg- og anleggsbransjen fra hele Rogaland tok del.

Nye bransjeanalyser forteller oss at det kan bli utfordrende for bygg og anleggsbransjen i 2023. I oppgangstider har ikke bransjen hatt synlige utfordringer med kriminelle eller useriøse aktører. I nedgangstider vil seriøse aktører bli mer oppmerksomme på at de konkurrerer mot aktører som underbetaler arbeidere og sparer utgifter på sikkerhet. Dette går ut over fremtiden til bransjen, samt dens fagarbeidere og lærlinger.

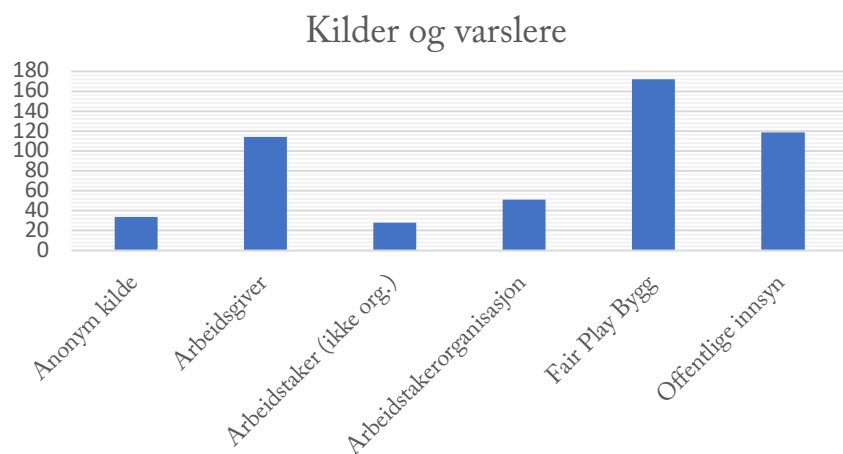
FPBR ledes av Fred Sherling. Fred har lang karriere i politiet og har blant annet vært Næringslivskontakt, politispesialist innen etterretning, og leder for A-Krim Rogaland.

Informasjonsinnhenting

FPBR har kontor hos byggmesterforbundet i Rogaland. Det påvirker hvilke kilder som kommer med informasjon. I de fleste sakene er det flere kilder, som vist i diagrammet under.

Når en sak undersøkes, vil dokumenter fra offentlige innsyn etter hvert bli tilgjengelige. For eksempel kan dette inkludere rapporter fra arbeidstilsynet, byggesaker, borapporter, og dokumenter fra DIBK. Slike opplysninger kan i noen tilfeller gi avklarende svar og i andre gjøre det mulig å vurdere troverdigheten til en kilde eller en varsler.

FPBR får mye informasjon via Fellesforbundet sin kontakt med arbeidere, men kan bli bedre på direkte dialog med utsatte arbeidere.

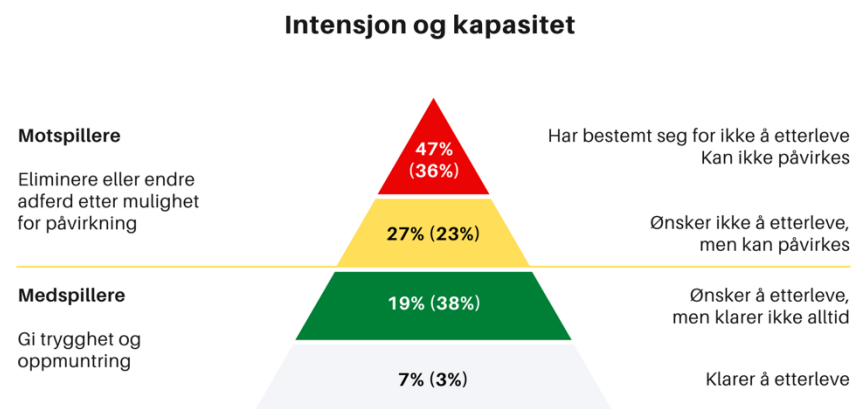

Nå samarbeider vi derfor mer med frivillige organisasjoner og øker mengden av oppsøkende virksomhet.

Vurdering av intensjon og kapasitet

Det er nødvendig å gjøre en vurdering av intensjonen og kapasiteten til en aktør. Noen aktører er immune mot direkte påvirkning på grunn av at de er godt organiserte, med store nettverk. Av den grunn prioriterer sjelden myndighetene mer enn overfladiske undersøkelser.

Under er en oversikt av «motspillere», med useriøse intensjoner, og «medspillere», med seriøse intensjoner. Tallene i parentes er tatt fra en oversikt over offentlige og større private prosjekter. FPBR erfarer at samarbeid og dialog med «medspillere» resulterer i mindre handlingsrom for useriøse og kriminelle aktører.

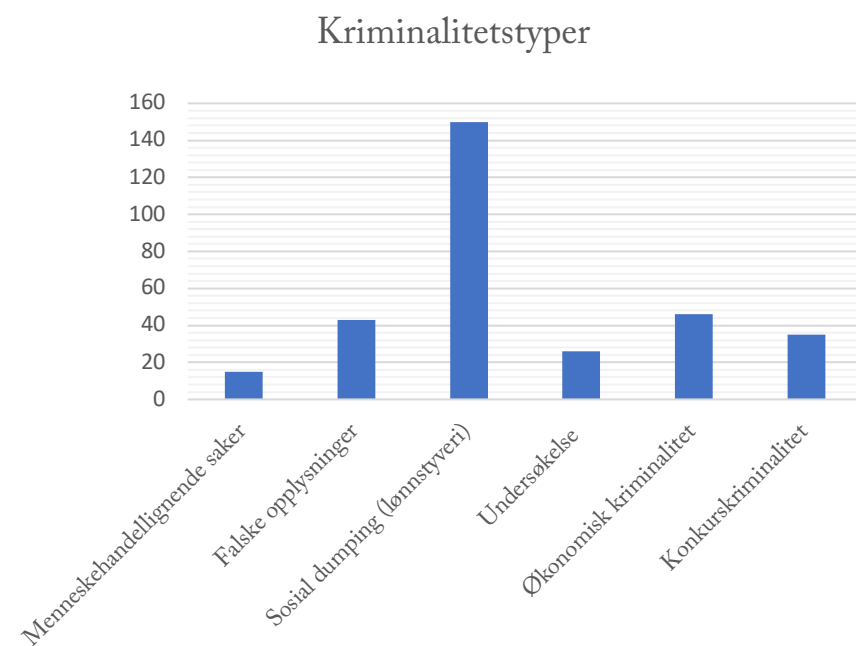

Kriminalitetstyper

I 2022 ble det funnet flest saker knyttet til regelverket rundt lønnsstyveri, som var lagt under hovedkategorien «sosial dumping».

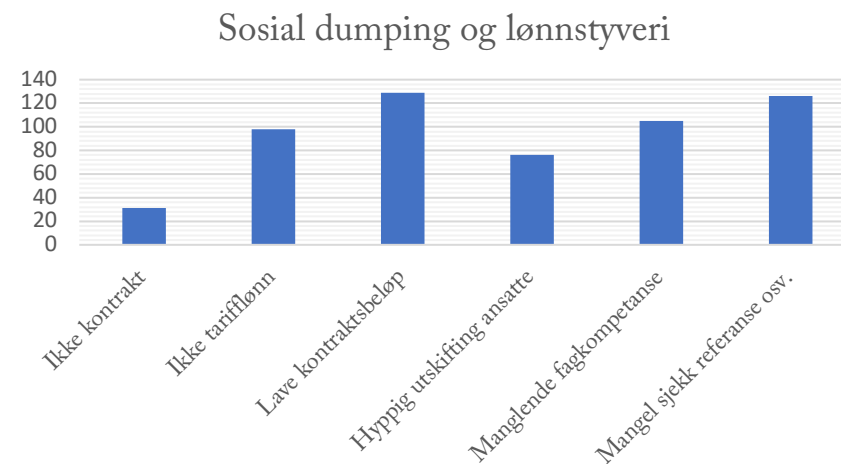
I flere saker er det tips om flere ulike regelbrudd. Det kan være lønnsstyveri, falsk dokumentasjon, bruk av stråmenn, unndragelse av omsetning, bruk av uregistrert arbeidskraft, farlig arbeid i høyden osv.

Flere aktører er multikriminelle, og driver virksomhet det det er minst sjans for å bli stanset og størst mulighet for fortjeneste.

Sosial dumping og lønnsstyveri

Under viser noen indikatorer som oftest går igjen når FPBR får informasjon om sosial dumping og lønnsstyveri. Disse vil være til hjelp for offentlige og private byggherrer for å vurdere aktør både i forkant av og underveis i prosjekter. De slår fast hvilke undersøkelser vi kan foreta og hvilke spørsmål vi kan stille for å forebygge.

Konkurskriminalitet

Konkurser er ikke vanligvis knyttet til kriminalitet. FPBR erfarer at likevel at mange konkursgjengangere fortsetter ved hjelp av fiktive

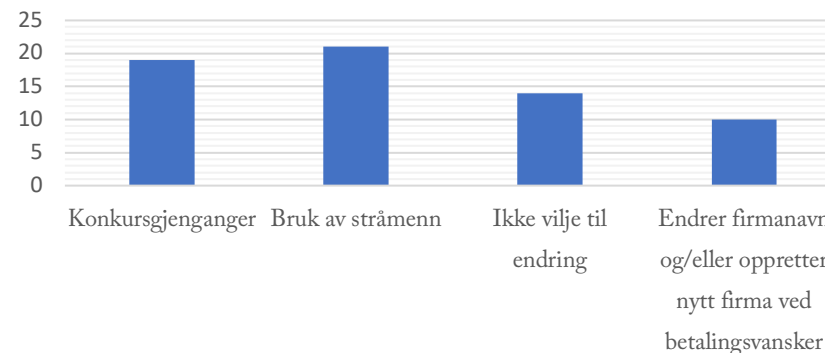
daglige ledere, eller «stråmenn». Oversikten vår viser at det er for lite fokus på historikken bak rollene i mange av firmaene som skal inn i offentlige eller større, private prosjekter.

FPBR har bedt to større offentlige byggherrer sjekke om det er riktig at byggefirmaer som går konkurs i deres prosjekter kan overta oppdraget med nytt firma umiddelbart etter konkurs. Dette er ikke straffbart, men kan likevel være konkurransevridende. I noen saker erfarer FPBR at seriøse aktører ser seg nødt til å strekke seg for langt for å konkurrere med firmaer som utnytter hull i systemer. Dette blir et av temaene når FPBR skal ha møte med en rekke offentlige byggherrer 26.01.2022.

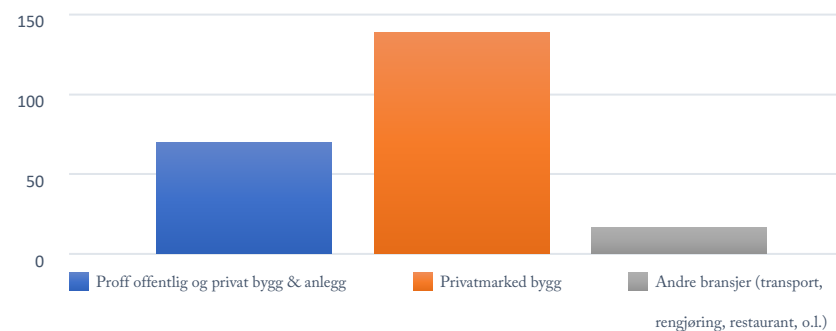
Bransjer

Flere av aktørene i 2022 har hovedoppdragene i privatmarked bygg. Det er imidlertid en økning i mindre eller halvstore byggefirmaer som får oppdrag som underleverandører i offentlige prosjekter og større privat prosjekter.

Konkurskriminalitet

Bransjer

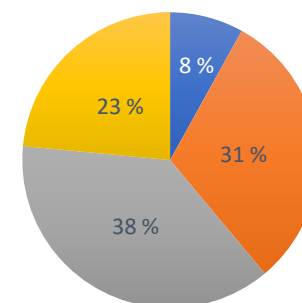
Handlingsrom

For å vurdere om handlingsrom til aktører er redusert er det flere mulige vurderinger. Det kan være at firma er slått konkurs, firma har fått overtredelsesgebyr, firma har mistet oppdrag og kunder, har mistet ansatte, omdømmetap, mindre omsetning, mindre tilgang på kreditt osv. Noen av sakene har FPBR kunne ha direkte påvirkning på, mens noen saker er sendt til kontrollmyndighetene. På den måten blir handlingsrommet til useriøse og kriminelle aktører mindre. At det ble funnet at det i 69% av tipsene i 2022 er funnet at aktørene har redusert eller betydelig redusert handlingsrom – er meget bra.

En del av disse aktørene har imidlertid «intensjon og kapasitet», og det vil derfor være nødvendig å følge opp disse videre. Noen er fulgt opp over flere år. Noen er uheldige og retter opp små og store feil. Noen ønsker ikke å innrette seg, men er avhengige av samarbeid og oppdrag fra seriøse aktører. Her er de store muligheter for FPBR å forebygge sammen med byggherrer og bransje.

I 2021 og 2022 har Fair play fått tips om en rekke firmaer. Av disse følges det med på omtrent 250 firmaer på forvalt.no. Av disse er 40 firmaer blitt slått konkurs og 18 firmaer er enten oppløst eller slettet. I tillegg har 49 firmaer rangering C hos forvalt.no. Dette tyder på svært svak økonomi og at firmaene er mer eksponert i nedgangstider.

Handlingsrom

Ikke redusert Redusert Betydelig redusert Ukjent

Samarbeid 2022

Offentlige innkjøpere og byggherrer

FPBR har faste møter med sine sponsorer og samarbeidspartnere som Rogaland fylkeskommune, Stavanger kommune og Sandnes kommune. Vi regner med at de nye samarbeidskommunene Hå og Eigersund kommune blir med i dette prosjektet. Målet er å kombinere innarbeidede rutiner med operative kontroller i egne prosjekter. Siste arbeidsmøte ble gjennomført 09.11.2022. Da inviterte vi også flere andre kommuner. Sola kommune, Randaberg kommune og Haugesund kommune ble med, mens vi tok turen til Gjesdal kommune kort etter.

I tillegg til dialog om forebygging i praksis, arrangerte FPBR et møte der jurist hos arbeidstilsynet gikk gjennom regelverk knyttet til bruk av bemanningsfirmaer.

FPBR er også med i en arbeidsgruppe knyttet til forebygging av arbeidslivskriminalitet ved «Nye SUS», det nye sykehuset i Stavanger.

FPBR på kontroll med Stavanger kommune i 2022

”

«Samarbeidet i arbeidsgruppen er svært nyttig for vårt arbeid i A-Krim teamet i Stavanger kommune. Fair Play Bygg w/Fred Sherling bidrar med sin kunnskap og utfordrer oss til å tenke nytt og bedre. I arbeidsgruppen får vi delt kunnskap og erfaringer om leverandørene i regionen, som er nyttig i vårt arbeid med å at hindre useriøse aktører jobber på våre prosjekter

“

*Marit Fjellanger Bøhm
Rådgiver anskaffelser Stavanger kommune*

”

Nye SUS har god dialog med Fair play Rogaland når det gjelder forhold som bør følges opp og kan bidra til å forebygge arbeidslivskriminalitet og konkurransevridning. Det gjennomføres regelmessige faste møter og kontakt for å utveksle relevant informasjon. Nye SUS opplever Fair play Rogaland som en profesjonell og viktig samarbeidspartner for prosjektet med felles mål om å avdekke og forebygge a-krim

“

*K. Gerhardsen
Nye SUS, november 2022*

Privatmarked bygg

FPBR er ute jevnlig på kontroller etter innkomne tips. Noen ganger sammen med andre samarbeidspartnere. Mye av tiden går med til dialog med kilder. Flere aktuelle tips følges opp på kvelder og i helger.

I tillegg har FPBR et samarbeid med skatteetaten og prosjektet «tettpå». Vi fikk dem til å få med våre samarbeidspartnere Stavanger og Sandnes kommune i prosjektet. Et serviceteam hos Skatteetaten ringer forbrukere som har søkt om byggetillatelse eller kjøpt bolig- eller fritidseiendom i de aktuelle kommunene.

FPBR videreformidler tips og varsler til kontrollmyndighetene når tipser samtykker. De fleste tips blir fulgt opp.

FPBR har utarbeidet en brosjyre med informasjon som blir levert til eller lagt i postkassen til huseiere. Det er også trykket opp nye klistermerker til samarbeidspartnere som kan brukes på deres kjøretøy m.m.

Venstre: Fagarbeider og lærling fra Gann tre AS i Stavtjørn.
Høyre: FPBR på besøk hos Brodr. Selvik AS i Sauda.

”

Skatteetaten er veldig fornøyd med å ha opprettet en samarbeidsavtale med Fair Play. Vi anser det som avgjørende i kampen mot arbeidslivskriminalitet at flere parter samarbeider om å gjøre handlingsrommet for de kriminelle mindre. Samarbeidet mellom Fair Play og Skatteetaten bidrar til dette.

“

Vår Na-Ji Grytbakk
Seniorskattejurist i Divisjon innsats – skattekriminalitet

Saker

Sak 1

FPBR kom i november 2021 over et firma i arbeid på to adresser i Stavanger. Herfra anonymiseres firmaet som Firma A. FPBR vurderte firma som av interesse fordi aktør hadde roller i 2 firmaer som nylig var slått konkurs, og økonomi til daværende firma var av forvalt.no vurdert til å være svak.

FPBR kunne se på offentlige innsyn at arbeidstilsynet ikke fulgte opp med kontroll.

Like før julen 2021 ble FPBR kontaktet av en hjelpeorganisasjon fra Oslo. Ansatt der snakket både polsk og russisk. Hen var blitt kontaktet av 2 ukrainske arbeidere som hevdet å ha jobbet for Firma A. De fikk angivelig ikke lønn, og ville ikke ha dialog med norske myndigheter fordi de var redd for konsekvensene. De innså at de hadde jobbet ulovlig. FPBR er med i en «menneskehandelgruppe» som ivaretar mulige ofre. FPBR tok kontakt med gruppen, som kunne ordne «nødplass» for de to ukrainerne.

Imidlertid turte ikke ukrainerne å bli i Norge, og valgte å reise hjem via Polen. De er nå «fanget» i Ukraina.

Ny rapport ble skrevet, og kontrollmyndighetene fulgte opp Firma A, som fikk overtredelsesgebyrer og tvangsmulkt for ca. kr. 200 000,-. Firma slo seg konkurs i 2022. Borapporten er detaljert og fører mulig til straffeforfølgelse av ansvarlige i Firma A.

FPBR har fått tilgang på melding fra en polsk arbeider i Firma A som fikk følgende oppsigelse på SMS:

”

After long assessment and process. Have we in [Firma A] AS concluded that you no longer have a job here due to the fact that you do not produce and work up to what we require in [Firma A] AS. We wish you good Luck With Your life.

”

Sak 2

En kommune i Rogaland hadde et mindre prosjekt. Det kom inn fire anbud. Tre av disse fra lokale aktører, og et siste fra en aktør fra Østlandet. Saksbehandler reagerte på svakheter i beskrivelse av prosjektet, og på at aktør i pris lå ca. 40 % under snittet til de tre andre firmaene.

Kommunen tok kontakt med FPBR. Kommunen valgte å sjekke referanser. Der ble det funnet uregelmessigheter. Kommunen valgte

annet firma på grunn av mangelfull beskrivelse av gjennomføring av prosjektet, og feil informasjon om referanser.

FPBR gjorde videre undersøkelser omkring ansvarsrett til firma, og bakgrunn for at firma var godkjent som opplæringsvirksomhet. Her er saken til ny vurdering hos DIBK (direktoratet for byggekvalitet). Under er et utdrag fra svar fra firma til DIBK etter først å ha fått avslag på sentralgodkjenning:

Jeg har ikke direkte «faglig leder» rolle slikt det blir beskrevet i SAK10 § 1-2 bokstav e i [redacted] as, per dags dato, men jeg er den eneste med fagbrev som tømmer per dags dato. Det er et lite firma, med kun oss, og kun [redacted] som jobber 100 %, Min stilling er ca 10% fast i [redacted] bygg, det er som regel en dag i uken, men jobben går ofte over de %. vi har lagt en liten plan om at jeg skal etter en stund få mer stilling i foretaket, etter som det blir mer arbeid, men nå i starten er planen at jeg er med 1 dag i uken, og i helger etc om det er behov. samt hjelper til over e-post og tlf med råd og veiledning til både Daglig leder [redacted], og Ingeniør - [redacted].

Jeg og [redacted] er utførende arbeidere i foretaket

Denne saken illustrerer hvilken utvikling FPBR ser ut fra analyse av innkomne saker i 2022. Det kreves mer dokumentasjon for å komme inn på offentlige og større private prosjekter. Derfor blir det mer saker knyttet til mangelfull og/eller falsk dokumentasjon. Aktørene tilpasser til krav, regelverk og kontroller. Kriminaliteten er mer skjult og organisert.

Sak 3

Fair Play Bygg Rogaland har i 2022 hatt flere saker der huseiere har blitt offer for useriøse aktører innen byggebransjen. I denne saken er det vedlagt (anonymisert) en kalkyle på kr. 690 000,- fra takstmann. Det er inkludert regning fra elektriker på ca. kr. 83 000,- og regning fra takstmann. I tillegg vil det komme regning fra advokat. Etter å ha betalt byggefirma ca. kr. 1 million i forskudd, vil huseier trolig måtte betale opp mot kr. 1 million for å ordne det slik at tilbygg og hus er beboelig.

Alt dette fordi huseier valgte feil byggefirma. Fair Play Bygg Rogaland ville advart mot denne aktøren som har hatt roller i minst 6 firmaer som har gått konkurs. Firmaet har pr nå 1 tvangspant og 15 betalingsanmerkninger. Huseier har anmeldt aktør/firma til politiet. Men pengene kan fort være tapt. Kalkyle fra takstmann under.

Beskrivelse	Ant.Timer	Timespris	Materiell	Arbeid	Sum ink.mva
Riv/ny Gulv og vegger, samt avretningmasse. Varmekabler må rives og legges på nytt. Ink. EL og rør og innventar	210	750	85000	157500	303125
Gulv må demonteres/remonteres og undergulv på avrettes	30	750	5000	22500	34375
Kjøkken må demonteres og monteres etter at gulv er rettet av.	25	750	2000	18750	25937,5
Lufting på etableres bak kledning opp over tak	15	750	6000	11250	21562,5
Lister og foringer rundt vindu må byttes innvendig	6	750	3500	4500	10000
Dører må demonteres og monteres etter monteringsansvining	7,5	750	1200	5625	8531
Riv/ny taklist gang	3	750	2500	2250	5937,5
Ferdigstille overgang mellom tilbygg og hoveddel med utforing, plater og listverk.	5	750	3800	3750	9437,5
Etablere tilstrekkelig lufting bak kledning mot terreng hvor grus er grav inn til kledning	5	750	1000	3750	5937,5
Støttemur bak hus må ferdigstilles og området mot nabo må planeres ut ihht til tegninger.					50000
Støttemur må etableres hvor fyllmasse er dumpet ((1300,- pr meter fundament og 2200,- pr meter mur) ca 10 meter)					35000
Støttemur må etableres inntil støpt plate på en side av tilbygg.					15000
Listverk og vannbrett vinduer på oppgraderes/etableres på riktig måte.	15	750	2500	11250	17187,5
Museband må fikses. (demontere kledning)	7,5	750	500	5625	7656,25
Avfall og betongrester må fjernes	10	750		7500	9375
Vindski, stubord og rammelistverk tak må behandles i stu og sammenføyninger rettes på	15	750	1500	11250	15937,5
Elektriker (gjennomgang det elektriske fra tilbygg med repressjon) ihht faktura					83879,36
Container					6500
Stillas (arbeid og leie)					10000
Rigg & drift, transport admin, byggeledelse					15000
TOTALT INK.MVA					690379,11

Planer og målsetninger for 2023

1. Oppsøkende virksomhet. Møte opp på byggeplasser, og hos aktører i bygge bransjen. Delta på møter og seminarer.
2. Skaffe nye samarbeidspartnere og bygge et sterkt nettverk mot arbeidslivskriminalitet.
3. Arbeidsgruppe offentlige byggherrer/innkjøpere. Første møte blir 26.012.2023, der andre kommuner også er invitert. Dette innbefatter også å delta/bistå ved operative kontroller på offentlige prosjekter
4. Arbeidsgruppe «Nye SUS». Bidra til å forebygge arbeidslivskriminalitet. Delta på kontroller, og deres «a-krim dag».
5. Samarbeid med Finansbransjen. Spesielt knyttet til indikatorer på hvitvasking.
6. Utvikle og forbedre digital plattform, slik at kunnskapen kan brukes til målrettet innsats.
7. FPBR skal arrangere årsmøte for Fair Play Bygg Norge i Stavanger den 2. mai 2023.
8. FPBR vil arrangere et seminar om arbeidslivskriminalitet etter årsmøtet til FPBN den 2. mai 2023.
9. Sende ut kvartals vise nyhetsbrev til samarbeidspartnere og dele informasjon via nettside, Facebook og/eller media.

